

Zo všetkého zostanú len spomienky...

Nevyrozprávaná história obce Fintice

Miroslava Gavurová (zost.)

„Jedno povim, že krasni bul, perfektni život!“

Viktor Tuhřin

„Co sce vi, buli i mi, a co zme mi, budzece i vi.“

Juraj Bednarčík

Čo nájdete v knihe

- Genius loci obce Fintice (namiesto úvodu) ~ 7
- Hlbšie do minulosti ~ 11
- Obec ako komunita ~ 13
- Hlava obecnej komunity – fintický richtár ~ 14
- Dava se na znamosc...* – fintický hlásnik ~ 16
- Obecný strážnik ~ 18
- Prach si a na prach sa obrátiš...* – fintický hrobár ~ 20
- „... *ta me zavru, že ščarňejem*“ – fintický žandár ~ 20
- A bolo vymalované!* – fintické maliarky ~ 21
- Obecný lesník ~ 23
- Grófska rodina ~ 24
- Uš se nam dokončilo našeho pana žňivo* – dožinková slávnosť na grófskom statku ~ 36
- Kostol ~ 40
- Na koči do Fintíc ~ 41
- Každi mal svojo mesco* – hierarchia ľudí v kostole ~ 45
- Oltariki* ~ 48
- Na hoscirňe* – odpustová slávnosť vo Finticiach ~ 50
- Po koledze* – fintické Vianoce ~ 54
- A pri mesce, u Betľema, narodzilo se nam djetá...*
    – fintickí jasličkári ~ 57
- V pôste „*pri križu*“, na Veľkú noc so salvami ~ 60
- Svätenie ozimín ~ 64
- Švecene žele* ~ 66

- Ty mi chceš postaviť dom...?*
- oprava fintického kostola ~ 68
  - Oprava kostolnej veže ~ 69
  - Keď zvon stíchne ~ 72
  - V školskej lavici vo Finticiach ~ 75
  - Jozef Kolarčík – osobnosť, ktorá presiahla región ~ 84
    - Kolarčík ako učiteľ a riaditeľ školy ~ 86
    - Kantor Kolarčík ~ 91
    - Folkloristická družina Jozefa Kolarčíka ~ 95
    - Jozef Kolarčík – poľovník ~ 99
    - Symbolika života v smrti – Jozef Kolarčík umiera ~ 101
  - U Spolkara f Spolku* ~ 103
  - Dopad 2. svetovej vojny na Fintice ~ 110
    - Nemecká armáda vo Finticiach ~ 110
    - Nemecký lazaret vo fintickom kaštieli ~ 117
    - Nemecká poľná kuchyňa u *Spolkara* ~ 118
    - Červená armáda vo Finticiach ~ 120
    - Prechod frontovej línie cez Fintice ~ 125
    - „*Bol som poverený a pritulili ste ma*“
      - evakuanti vo Finticiach ~ 130
    - Násilne zavlčenie Fintičania ~ 132
    - Židia vo Finticiach ~ 133
    - Obnova po 2. svetovej vojne ~ 135
  - Fintické drámy ~ 139
  - Na fintickom gazdovstve ~ 143
    - S kravami ~ 143
    - Konto ~ 151
    - Ja pán, ty pán, kto bude kozy pásť?* ~ 155
    - Fintice poznáš po ovoci ~ 161
    - Z poľa do stodoly – žatva a mlátenie ~ 164
    - V službe – o jednej *služnici* a sluchoch ~ 173
    - Fintická panoráma ~ 176
    - Bájny fintický *mlin* ~ 180
    - Živá voda – *čurčak, valalska studňa, jarek...* ~ 182
  - Sekčov ~ 186
    - Močila konope, močila* ~ 186

- Sekčov – pomocník na pohľadanie ~ 190
Sekčov – fintické prírodné kúpalisko ~ 192
Združstevňovanie ~ 196
Družstvo ~ 201
Fintická *baňa* ~ 204
Bentonit ~ 211
Nielen chlebom je človek živý
– kultúrny život vo Finticiach ~ 213
    Kino a spoločný dedinský televízor ~ 213
    Fintičania na doskách, čo znamenajú svet ~ 219
    Ženy v akcii ~ 224
    Fintice – mekka šarišského filmového priemyslu? ~ 227
Vo Fincicoch dobre, vo Fincicoch vešelo – fintické zábavy ~ 232
    Podkova ~ 232
    Išla ~ 239
    Na valale ~ 240
    Postavže mi, mili, ej, postavže mi ten maj... ~ 245
Detské hry ~ 249
    Betarstva ~ 257
Vo fintickej kuchyni ~ 260
    „*Šlivoch jest do bludu, lekváru budze dosc!*“
    – ako sa varil lekvár ~ 264
Od kolísky po hrob ~ 268
    Narodenie ~ 268
    Prvé sväté prijímanie ~ 270
    Keď sa rozozvučia svadobné zvony ~ 272
    Smrťou sa nič nekončí ~ 280
Keď sa Fintičania fintia ~ 283
Každý je vo svojom dome pánom ~ 287
Straški ~ 291
Edičná poznámka ~ 296
„*Dedovia sa minuli, ale ich duch stále žije.*“ ~ 303

Uš se nam dokončilo našeho pana žňivo
– dožinková slávnosť na grófskom statku

Dožinková slávnosť bola veľká udalosť na konci žatvy. Spracoval ju aj J. Kolarčík, keď vo svojej dramatizácii zachytil postavu grófa, grófký i správcu, ktorý mal na starosti robotníkov na žatve. Títo hlavní protagonisti sa vyskytujú aj v rozprávaní starých Fintičanov – a je až zázračné, ako živo si pamätníci niektoré detaily vybavujú.

Juraj Bednarčík: Ja na Dožinkoch ňebul aňi raz. Dožinki buľi tam, dze teraz bavja [tenis], dze vozi buľi.

Anton Dubovský: Jak už žňiva skončili, ta buľi dožinki. To grof robil svojim zamesnancom.

Gizela Dubovská: Raz pametam na Dožinki, tiž tam pri Sipke hrali, oslavovali tote robotňici, a tam prišla grofka. Ňeznam, s kim tancovala, a jak stala, mala take bjele šati, a tak mala urobenu totu sukňu, že jak otvor bul, ta fše tam bulo červene, take smuhi jednake, poššivane dnuka. A jak tancovala, toto še otviralo. Bo keď stala, ta čiste bjele bulo šicko dookola, tak bula poskladana, že bulo červene vidno, jak še točila.

Mária Urdová: Ja fše grofa volala Andraš. Ja sebe pametam ešči, ňeznam, keľo som mala roki, tam dze teraz Filípini, tam buľi, še volali Stavi, na Stavoch, a tam buľi veľke stohi zarna navožene. A toto sebe ja kus pametam, že baba ešči, mac moja, f krojoch poobľikane ňešli grofovi veñec. Sukňe, še mi vidzi, mali narjasene, ňe plisirovane, šurce višivane, oplečka mali take veľke a šalejki mali a čepce a mašle mali na nich. Mac to mali naškrobene, krochmaľ še užival na predzu. A ja z maceru išla, oňi me za ruku vedľi a tam zme išľi na dožinki a grofovi ňešli. A toten fchod do teho kaštila, to bula parada, to bul veñec kolo brani krasni, ružička tam bula kolo dzveroch, ale už potom ňeznam, co bulo daľej. Na dvore, tam dze tota grupľa, tam robili dožinki, tam še tancovalo, perše tam na Stavoch a tak išľi grofovi odñesc veñec, to už možna aj vojna bula. Ešči totu kapuru sebe pametam, jak še fchadza do Koňa zoz oneho, želena bula zoz latkoch зробena, ja ešči ten dvur pametam.

Grófska rodina Sennyeyovcov víta dožinkový sprievod (archív GMLU)

Dožinky si pamätáte?

Pavína Högerová: Posledne môže hej. Ľem jak išli špivajuci, to som išla patrec – jak dzeci zvedave. A ňešli ten veňec, a do grofa išli tam pred hlavni fchod, jak teraz še idze hore, zo spotku. Tu ňebul prechod, to bulo šicko ohradzene, to zme stamac mušeli isc, skadzi oňi maľi fchod. A tam vec zabava bula, tam maľi take jak šopu, co vozi maľi tote komencijaši, ta maľi tam vozi pokladzene, toto vec viprataľi a tam zabava bula. Teraz jak Šiba, a ten plác volni, ta tam bulo. Medži Lejkem a medži Šibu, ta tam toto bulo, co vozi maľi. Bo to paňske šicko bulo, no ta vozi oňi mušeli tam davac a koňe už išli do maštalňoch.

Dožinky ked buli, jeden [veňec] grofovi a jeden sprafcovi. Som ho vidzela, bo som s tim dzifčecem chodzila tam, aľe ľem na chodbu, bo už zme daľej ňesmeli. Tota jej macocha... ta tak už vec še viplakala, še ščežovala. Tak znam, že ten veňec tam višel jeden.

potom šoferoch ženi olivali, co šofere skoro oblaki vicahovali, ked išol do baňi z motorom. To pametam jak teraz, chodňiki ňebuľi, aňi nič, na mostek, vidzela, že idze šofer, ňe f každim dome, ale hodňe takich žjen bolo, dzifčatoch.

Svätenie ozimín

Obradný charakter malo aj svätenie ozimín na sviatok sv. Marka, evanjelistu, 25. apríla. Zúčastňovalo sa ho cirkevné spoločenstvo a tento cirkevný sviatok bol prepojený – symbolicky a priamo na poli – s hospodárskym rokom.

František Gogol: Ožimini se švecili dakedi ňe ta jak teraz na stolku. Išli, dze bulo pošato, išli perše kuratore, opatreľi zarno a še išli tich gazdoch pitac, že či môžu. Možu, ale na brazdu! To brazda bula, jarečki, tam ľem mohľi stanuc. Bo to sukromna zem bula, ta žebi nepočapali, ňepotreпали zarno, žebi ňechodzili po zarne, ta na brazdu, na kraj. To

ftedi išli pleban, kuratore a ľudze za ňima, križik i dva zastavi. A ocec, bo buli kurator, pretšpivovali na predek. Toto zarno pošvecili a každi sebe vzal dva ľistki zarna a do modľacej kňiški položil... Najvecej še išlo tam za Dvur³⁵ a Zamlin. Ale jak už prišol komunisticki režim, še šmjali fše Štricemu ňeboščikovi, bo tam

*Prosacia zo svätenia ozimín
(archív GMLU)*

³⁵ JRD – Jednodné roľnícke družstvo

Svätenie ozimín vo Finticiach na poli, v pozadí vrch Stráž (archív GMLU)

ostatní raz še ožimini švecili... a vec už še balí s prosacijami, bo to scihali už, a vec už ľem f koscele...

Anna Olejarová: To na Marka chodza, to normalne zme išli na poľo, že bulo pošate zarno a bulo šumne, ta to zme išli až na poľo. Dakedi na Pagdomi, raz znam, že zme buli až tu vof Sadze, co zme tak chodzili švecic. To s koscela zme išli prosacija, pan pooblíkane, na štiri strani pan še tak obracali, pošvecili a už sebe každi vzał, a už zme išli nazad. Do kňižečki jeden ľisteček zme sebe založili, žebi bulo toto zarenko. To dzedo Gogoľuf še predmodľival, po dzedovi ujco Figuruf, Saboluf. To mi ňevešli do zarna, mi ľem stali pri poľu, še roscahlo, žebi še ňepodžabala, bo to škoda bulo, to bula ešci ľem jak ožiminka. To znaš, jaka to prosacija zme išli?!

...no a napokon najväčší kasový trháč z Fintíc, film *Pásla kone na betóne*

František Jozef Ferenc: Oni [filmári] hľadali taký priestor, takú dedovizeň, starý dom a dokonca aj studňu, akú chceli. Ja som bol vtedy tajomník pri Kočišovi. Prvé dni sme sa veľmi skamarátili s režisérom Števom Uherom, veľmi sympatický chlap, veľmi srdečný. Spolu sme zabezpečovali komparzistov, moja svokra tam išla každý deň, tam veľa žien [z Fintíc] vidieť. Sme im veľmi pomáhali, emenve vychádzalo v ústrety. Sme zabezpečovali všetko, čo potrebovali. Povedzme traktor, s tortou jak išiel tam František Stajanča. Na začiatku, lebo oni tam pristavovali tú verandu, tak sme troška pomáhali s materiálom. Už si nepamätám, ako dlho boli, ale to nebolo naraz, že natáčali. Pri tej svadbe, pri tej hostine, tak ženy z Fintíc sa tam pohybovali, nosili, obsluhovali. Hlavná z komparzu bola majiteľka, Mariena Pribulová, teta Bochňáková, Dziaková zo Starej drah, Grešová, rod. Vrabľová... Oni robili svadobný sprievod, keď prichádzal sprievod so ženíchom, hore dvorom idú. A Albín Kočiš bol pri *cinikulárke*. A potom deti z Fintíc jak behali s tými lietadlami, lebo toto sa natáčalo v priestore pred Maglecom.

Samozrejme, potom na konci si tie ženy aj s hlavnou predstaviteľkou rozkázali, že by bolo dobré, aby sme zabezpečili halušky. Tak tu potom nebohá Antónia Lejková – bývala v tom paneláku hore – tak navarila jednu vaňu veľkú, halušky s kapustou. Vieš, jak sa najedli?! Pohostenie bolo na MNV.

Helena Ferencová: Muséla mac čistu novu smaltovanu vaňičku jak na kupaňe, a f tim rozrobila, bo pre filmovi štab uvaric.... Do paraka rucala a premješala f tim, jak f smaltovanej miske.

Mária Sabolová: Mi ľem f staňe buľi, šak zme chodzil'i i mi, na vešéľu. Ale me tam aňi ňevidno, pretože mi buľi f staňe, zme tam šedzel'i jak hosce. Taki zaber, že ľem tote, co obsluhoval'i. Zme še nahoscil'i fajňe, vipic nam daľi, jesc nam daľi. A to šicke ľudze, tote, co idu hore dvorem, šak to možno s caleho valalu, cetka Sekerakova, tote stare ľudze, baba Bochňakova, to take stare ľudze tam, že isce ked teraz kukaš, to še aňi veric ňechce. To take bulo natačaňe, že s caleho valalu chodzil'i ľudze, hlasil'i do rozhlasu, žebi zme prišľi. Mi zo zvedavosci išľi, ja išla zo zvedavosci, bo som chcela znac. Obľečne, to ší mohla mac, tak jak ší, jak už potom bula svadba, ta ší še mala poobľikac. Tam zme jim

Prijatie protagonistky filmu, Milky Zimkovej, a ostatných zástupcov filmového štábu na Miestnom národnom výbore; v strede F.J. Ferenc (archív F.J. Ferenca, autor G. Kriško)

potom špivali, čo špivame pišničky, jak idzeme hore dvorem. To nas tak nahraval, žebi zme ľem špivali. Dze nas nahraval, ja sebe ňepametam, či f kaštiľu, či dze. Osobitne bula, čo idzeme hore dvorem: *Idzeme mi zdoli, zakrivajce stoli*. Chto tam špival, s tich, čo ešči žiju: cetka Dojčačka, Maňa Kušňirova. Perše zme zrobili zaber, jak zme išli, a zme špivajuci išli, ľemže ftedi ňenatačali, čo špivame, až potom natačali, jak už zme maľi nahrate, ta potom zvuk ku temu daľi. Potom som bula už f staňe, som se hoscila, už me ňezaujimalo, či me beru do zaberu. Ľem toto pametam, jak natačali tote sceni z mamu jej, mama jak prišla, šak to jej mama, čo skutočne, čo prišla na vešeľe pred ňu hore dvorem, to jej vlasna mama Zimkovej. Hutora: „Taka jak rodzena herečka,“ ftedi povedali toto. Teho cigana pametam, ten Mačo, čo tam bul. Teho ňebošćika Berteho pametam, jak natačal zos totu Zimkovu. Albin [Kočiš] tam bul jak taki chlapec: „Cetko, čo sce šaľene?!“ To ňe podľa čeho vibirali, to jak jim prišlo pod ruki a dobre povedal, no ta išol. Tote cetki, to buľi take roskošne, znaľi tak zašpivac!